

**ПРАЦІ В.М. ЧОРНОВОЛА «ПРАВОСУДДЯ ЧИ РЕЦИДИВИ
ТЕРОРУ?» ТА «ЛИХО З РОЗУМУ (ПОРТРЕТИ ДВАДЦЯТИ
«ЗЛОЧИНЦІВ»)»**

Побережець Г.С.,

*к. іст. н., асистент кафедри українознавства
Миколаївський національний аграрний університет,
Миколаїв, Україна*

Досліджується літературна спадщина політика В. Чорновола та розглянуто його праці «Правосуддя чи рецидиви терору?», де викрито політичні репресії в СРСР, і «Лихо з розуму (Портрети двадцяти «злочинців»)», що містила біографічні дані про засуджених дисидентів.

***Ключові слова:** політик, література, репресії, дисиденти, інтелігенція.*

В. Чорновіл постійно дотримувався мети державної незалежності України, брав участь у суспільних процесах, розв'язанні економічних і політичних проблем країни. Він стає послідовним критиком існуючого ладу. В. Чорновіл відстоював ідею природного права кожної нації на широке самовизначення.

1965–1966 рр. – це часи гострої боротьби і протестів у житті В. М. Чорновола, коли він разом зі своїми однодумцями активно виступав проти беззаконності, що мала яскравий прояв, зокрема у вигляді переслідувань інакодумців. З початку 1960-х років під пильний нагляд потрапили представники дисидентського руху, шістдесятники та релігійні громади [1, с. 4], що спричинило масові переслідування інтелігенції і судові процеси. За таких умов та настроїв, коли сповнена болем активна частина суспільства через несправедливість системи, на світ з'являється праця «Правосуддя чи рецидиви терору?». Вона містила в собі благородну і неоціненну мету показати світу, що відбувається в СРСР, розкрити вже давно відомі, але заборонені у суспільстві теми обговорення – жахіття політичних репресій, що 1960-х роках швидкими темпами почали знову проявлятися в радянському суспільстві [2, с. 46].

Книга «Правосуддя чи рецидиви терору?» закінчена в 1966 р. і відразу надіслана Прокуророві УРСР та Голові КДБ при Раді Міністрів УРСР. Далі В. Чорновіл надсилає книгу партійному лідерові України П. Ю. Шелесту. На цьому автор не зупиняється і відправляє свій твір В. Г. Зайчуку – Голові Верховного

Суду УРСР. Таким чином, В'ячеслав Максимович діє абсолютно відкрито, не приховуючи свого прагнення до справедливості.

Однак українські читачі побачили книгу «Правосуддя чи рецидиви терору?» лише у 1992 р., через рік після проголошення незалежності, коли В. Чорновіл уже по пам'яті і за допомогою видань, що були надіслані з-за кордону, зміг її відновити [3, с. 13]. Наступна праця автора виходить під промовисто-гучною назвою – «Лихо з розуму (Портрети двадцяти «злочинців»)». У цій книзі вміщені біографічні дані зі світлинами, а також заяви, твори тих «двадцяти» злочинців. Уважаємо за необхідне їх назвати: Ярослав Геврич, Іван Гель, Ігор Герета, Богдан Горинь, Михайло Горинь, Микола Гринь, Панас Заливаха, Мирослава Зваричевська, Дмитро Іващенко, Святослав Караванський, Євгенія Кузнецова, Олександр Мартиненко, Михайло Масютко, Ярослав Менкуш, Валентин Мороз, Михайло Озерний, Михайло Осадчий, Іван Русин, Мефодій Чубатий, Анатолій Шевчук [3].

Після прочитання цієї книги неважко переконатися в тому, що за радянської влади людина, яка мислила інакше, повинна сидіти за ґратами і не нервувати керівництво, яке дуже переймалося тим, що наступного дня ще хтось мислитиме не так, як їм потрібно. Страждала за часів радянської влади передусім інтелігенція, особливо творча. Це літературознавці, мистецтвознавці, історики, сподвижники громадської діяльності, всі не байдужі до української культури.

Зрештою, усі вони звинувачені в антирадянській, націоналістичній пропаганді та агітації, хоча були випадки, коли звинувачували в «організаційній діяльності» за те, що люди читали заборонену літературу. Їм приписували бажання «підриву чи ослаблення радянського ладу», інкримінували ст. 62 Кримінального кодексу УРСР [4, с. 39].

Саме у такій формі В. М. Чорновіл наводить факти у книзі «Лихо з розуму (Портрети двадцяти «злочинців»)» [5] і тим самим дозволяє читачеві якомога краще зрозуміти обставини репресій 60-х років, побачити той безлад, анархію і беззаконня, що відбувалися в Радянському Союзі в ті роки.

Отже, на літературну спадщину В. Чорновола вплинуло таке явище, що виникло в 50-ті – 60-ті рр. ХХ ст. – шістдесятники. Цей період прийнято називати епохою українського національного відродження. Це був період боротьби та протестів політика та його однодумців. На світ з'являються його відомі книги, які викликали інтерес не лише на теренах Радянського Союзу, а і за його межами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Провісники свободи, державності і демократії : Документи і матеріали. До 20-ї річниці створення Народного Руху України / Національна академія наук України, Інститут історії України, Центральний державний архів громадських об'єднань України. — К. : Інститут історії України НАН України, 2009. — 454 с. : 24 іл.

2. Бажан О. Провісник духовності свободи / О. Бажан // Наукові записки : Історичні науки. — К., 2008. — С. 45—49.

3. Чорновіл В. Твори : у 10-ти т. — Т. 2. «Правосуддя чи рецидиви терору?», «Лихо з розуму». Матеріали та документи 1966–1969 рр. / В. Чорновіл ; упоряд. Валентина Чорновіл. — К. : Смолоскип, 2003. — 908 с.

4. Деревінський В. Ф. Праці В. Чорновола – «Правосуддя чи рецидиви терору?» та «Лихо з розуму» як джерело до вивчення радянських репресій 1965–1966 рр. / В. Ф. Деревінський // Магістеріум. — 2007. — Вип. 28. — 1006 с. — С. 37—42.

5. Чорновіл В. Лихо з розуму (Портрети двадцяти «злочинців») / В. Чорновіл. — Львів, 1991. — 344 с.

***Annotation:** It explores the literary heritage of V. Chornovil's politics and reviews his works "Justice or Recurrence of Terror?", Which exposed political repression in the USSR, and "The Evil Mind (Portraits of Twenty" Criminals ")," which included biographical data on convicted dissidents.*

***Key words:** politician, literature, repression, dissidents, intelligentsia.*